

KOMMENTIN KOMMENTTI

Osmo Kivinen: *professori/johdaja, Koulutussosiologian tutkimuskeskus (RUSE), Turun yliopisto*

Juha Hedman: *tutkija, Koulutussosiologian tutkimuskeskus (RUSE), Turun yliopisto*

Janus vol. 23 (3) 2016, 291–292

Kalenius sanoo esittävänsä vastauksen kirjoitukseemme (Kivinen, Hedman ja Nurmi 2016), mutta ei ota lainkaan huomioon edes kirjoitukseemme tehtävän asetelua, jossa kysymme sitä, mitä PIAAC suomalaisten työkäisten taidoista tosiasiallisesti kertoo. Kalenius konstruoi oman olkiukkonsa, jota sitten suureleisesti ryhtyy kaatamaan. Joudumme jättämään Kaleniuksen retoriset kikkailut omaan arvoonsa voidaksemme seuraavassa käydä läpi muutaman PIAACiin liittyvän suomalaisittain tärkeän seikan.

Kaleniuksen mukaan PIAACissa ”osaamista siis mitataan laaja-alaisesti suhteessa eri tarkoituksiin, joihin ihminen osaamista nyky-yhteiskunnassa tarvitsee”. Tosiasiallisesti IRT (Item Response Theory) –mallinnuksen nojalla ja erilaiset vaikeustasot huomioon ottaen PIAACin laskentamalli (Rasch-model) tuottaa väestöryhmäkohtaiset taitojakaumat, eikä niistä pidä ryhtyä tekemään yksilön käyttäytymistä koskevia päätelmiä (Carlson & von Davier 2013; Yamamoto ym. 2013; OECD 2013; Australian Bureau of Statistics 2016). Operoitaessa PIAAC-pisteillä on oltava perillä siitä, että vastaajakohtaiset pistemäärät (plausible values) riippuvat kaikkien viiteryhmään kuuluvien pistemääristä. Kummassakaan versiossaan Kalenius ei ota vakavasti OECD-raportista (2013) siteeraamaamme varoitusta:

”vaikeustasoluokituksia ei kuitenkaan ole tehty standardeiksi määrittämään mihinkään tiettyyn tarkoitukseen tarvittavaa taitotasoa”.

Kaleniuksen mukaan PIAAC mittaa perustaitoja, ennen kaikkea lukutaidon eri muotoja. Tosiasiallisesti PIAACissa arvioitavat kolme osa-alueetta ovat lukutaito, numerotaidot ja ongelmanratkaisutaidot. Kaleniuksen tietämän mukaan heikot osaajat PIAAC-aineistosta tunnistetaan joko vaikeustason 2 tehtävistä suoriutumattomina tai vaihtoehtoisesti alle 228 pistettä saaneina. Hyvää tahtoa tihkuen hän toivoisi meidän muistavan, että suomalaisaikuisia ei pidä heppoisiin perustein leimata toistaitoisiksi. Huolenaihe on turha, sillä jo alkuperäisessä Janus-kirjoituksessa (Kivinen, Hedman ja Nurmi 2016) tähdensimme juuri sitä, että ”Suomea koskevasta PIAAC-aineistosta havaitaankin, että maaraaportin kriteerein matalataitoiseksi luokituvista vastaajista puolet kävi työssä ja näytti siten pärjäävän elämässä”.

Kuten kirjoituksessamme totesimme, Suomessa julkisuuteen ryöpsähtäneet arviot 600 000 matalataitoisesta suomalaisaikuisesta ovat monen metodologisen väärinymmärryksen tulosta. Tarkastelumme osoitti, että riippumatta siitä, mihin pisteasteikon kohtaan matalien taitojen raja halutaankin vetää, maiden keskinäisjärjestys pysyy miltei

samana ja kriteeristä riippumatta Suomi sijoittuu maajoukon kärkeen.

Hanushek & Wößmann (2015) pitävät silmämääränään Suomen tulevaa nousua tietoyhteiskunnan kärkimaaksi. Kirjoittajien tärkein skenaariokin jo kulkee otsikon ”Bring Each Country to Finland’s Average Level” alla (emt. 163). Suomen menestys on Hanushekin ja Wößmannin laskelmissa niin keskeisessä asemassa, että ennuste Suomen kärkiasemasta läpäisee koko kirjan teeman kehittelyn. Todettakoon vielä, että teoksen analyysissä talouskasvun ytimenä on työvoiman ”tietopääoma”, johon Hanushekin ja Wößmannin mukaan päästään käsiksi nimenomaan PIAACin kaltaisten laajamittaisten kansainvälisten arviointien avulla (emt. 21, 209). Toisin kuin Kalenius väittää, Suomen PISA 2012 notkahduksesta ei Hanushekin ja Wößmannin (2015, 224) mukaan voi vetää johtopäätöksiä osaamispääoman heikkenemisestä pidemmällä aikavälillä.

”Knowledge Capital” teoksen mukaan työmarkkinoiden globaalissa dynamiikassa korkeamman koulutus- ja taitotason nuoret ikäluokat tulevat neljässä vuosikymmenessä eläköitymisen myötä korvaamaan matalamman tason ikäluokat (emt. 158–159). Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvon (odds ratioilla mitattu) ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden numero-osaamisen (PIAAC testattu) yhdistävä tuore kansainvälinen vertailu (Kivinen & Hedman 2016) osoittaa, että toisin kuin usein on väitetty mahdollisuuksien tasa-arvo ja

mahdollisimman korkea osaaminen eivät ole tavoitteina keskenään ristiriitaisia. Tässä suhteessa Suomessa on harjoitettu kansainvälisesti poikkeuksellisen onnistunutta koulutuspolitiikkaa.

LÄHTEET

- Australian Bureau of Statistics (2016) Programme for the International Assessment of Adult Competencies, Australia, 2011–2012. <http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/4228.0Appendix202011-2012> Luettu 24.2.2016.
- Carlson, James & von Davier, Matthias (2013) Item Response Theory. ETS Research Report No. RR-13-28. <https://www.ets.org/Media/Research/pdf/RR-13-28.pdf> Luettu 24.2.2016.
- Hanushek, Eric & Wößmann, Ludger (2015) The Knowledge Capital of Nations – Education and the Economics of Growth. Cambridge, Massachusetts and London, England: The MIT Press.
- Kivinen, Osmo & Hedman, Juha (2016) Suomalaisen korkeakoulutuksen kansainvälinen taso on väitettyä parempi – mahdollisuuksien tasa-arvo ja korkea osaaminen. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (1): 87–96.
- Kivinen, Osmo; Hedman, Juha & Nurmi, Jouni (2016) Suomalaisaikuisten osaaminen väitettyä parempaa. *Janus* 24 (2): 172–184.
- OECD (2013) The survey of adult skills. Reader’s companion. [https://www.oecd.org/site/piaac/Skills%20\(vol%202\)-Reader%20companion--v7%20eBook%20\(Press%20quality\)-29%20oct%202013.pdf](https://www.oecd.org/site/piaac/Skills%20(vol%202)-Reader%20companion--v7%20eBook%20(Press%20quality)-29%20oct%202013.pdf) Luettu 24.2.2016.
- Yamamoto, Kentaro & Khorramdel, Lale & von Davier, Matthias (2013) Scaling PIAAC Cognitive data. Chapter 17 in Technical Report of the Survey of Adult Skills (PIAAC). OECD.